Archwiliad CDLl Newydd Caerdydd

Treftadaeth

Pwynt Gweithredu HS11.1

Polisi HE1 i'w ddiwygio;

'1. Bydd yn ofynnol i ddatblygiad sy'n cael effaith ar asedau treftadaeth dynodedig neu adeiladau rhestredig lleol gadw neu wella ei arwyddocâd a/neu ei osodiad, a gwneud cyfraniad cadarnhaol i'w gymeriad neu ei ymddangosiad.'

'2. Bydd gofyn i geisiadau sy'n effeithio ar arwyddocâd unrhyw ased treftadaeth dynodedig ddarparu digon o wybodaeth i ddangos sut y byddai cynigion yn cyfrannu at gadwraeth yr ased. Caiff hyn ei nodi mewn Datganiad o'r Effaith ar Dreftadaeth, yn dilyn canllawiau arfer gorau Asesiad o'r Effaith

ar Dreftadaeth yng Nghymru, Cadw.'

'3. Bydd pwysau sylweddol yn cael ei roi i gadwraeth asedau treftadaeth dynodedig ac adeiladau rhestredig lleol y ddinas. Rhaid cyfiawnhau unrhyw niwed i arwyddocâd adeilad rhestredig lleol neu ddynodedig. Bydd cynigion yn cael eu pwyso yn erbyn buddion cyhoeddus y cynnig: p'un a ddangoswyd y gwnaed pob ymdrech resymol i gynnal y defnydd presennol, dod o hyd i ddefnyddiau newydd, neu liniaru maint y niwed i arwyddocâd yr ased, ac a yw'r gwaith a gynigir yr isafswm sydd ei angen i sicrhau defnydd buddiol hirdymor o'r ased.

'5. Caniateir datblygiad o fewn neu'n agos at ardal gadwraeth dim ond os bydd yn gwarchod neu'n gwella cymeriad neu ymddangosiad yr ardal gadwraeth, neu ei osodiad. Pob datblygiad…..' Y Cyngor i ddarparu manylion am waith GCSDDdC ar safleoedd tramwy.

Pwynt Gweithredu HS11.2

Newid Polisi EN9 i Bolisi HE1 ym mharagraff 7.257

Ymateb y Cyngor

Mewn ymateb i'r Pwyntiau Gweithredu, mae'r Cyngor yn cynnig y diwygiadau canlynol i Bolisi HE1 a pharagraff 2.57 (dangosir y testun ychwanegol wedi'i danlinellu):

HE1: YR AMGYLCHEDD HANESYDDOL

Diogelu Asedau Treftadaeth Caerdydd

1. **Bydd yn ofynnol i ddatblygiad sy'n cael effaith ar asedau treftadaeth asedau treftadaeth dynodedig neu adeiladau rhestredig lleol gadw neu wella eu harwyddocâd a/neu osodiad, a gwneud cyfraniad cadarnhaol i'w cymeriad neu eu hymddangosiad.'**

2. **Bydd gofyn i geisiadau sy'n effeithio ar arwyddocâd unrhyw ased treftadaeth dynodedig ddarparu digon o wybodaeth i ddangos sut y byddai cynigion yn cyfrannu at gadwraeth yr ased. Bydd hyn yn cael ei nodi mewn Datganiad o'r Effaith ar Dreftadaeth, yn dilyn canllawiau arfer gorau *Asesiad o'r Effaith ar Dreftadaeth yng Nghymru,* gan Cadw.**

3. **Bydd pwysau sylweddol yn cael ei roi i gadwraeth asedau treftadaeth dynodedig ac adeiladau rhestredig lleol y ddinas. Rhaid cyfiawnhau unrhyw niwed i arwyddocâd ased treftadaeth dynodedig neu adeilad rhestredig lleol. Bydd cynigion yn cael eu pwyso yn erbyn buddion cyhoeddus y cynnig: p'un a ddangoswyd bod pob ymdrech resymol wedi'u gwneud i gynnal y defnydd presennol, dod o hyd i ddefnyddiau newydd, neu liniaru maint y niwed i arwyddocâd yr ased, ac a yw'r gwaith a gynigir yn isafswm sydd ei angen i sicrhau'r defnydd buddiol hirdymor o'r ased.**

4. **Os gellir cyfiawnhau yn llawn unrhyw niwed, bydd y Cyngor, lle bo'n berthnasol, yn gofyn am gloddio archaeolegol priodol a/neu gofnodi adeiladau hanesyddol, i gynnwys dadansoddiad a chyhoeddi'r canlyniadau.**

5. **Yn ogystal, bydd y canlynol yn berthnasol i fathau penodol o asedau fel y rhestrir isod:**

   i. **Archaeoleg a Henebion Cofrestredig**

   Bydd y Cofnod Amgylchedd Hanesyddol (CAH) yn cael ei ddefnyddio i lywio'r broses o ystyried datblygu yn y dyfodol, gan gynnwys mesurau cadwraeth a gwella posibl. Dylid cadw henebion cofrestredig a safleoedd archaeolegol eraill o arwyddocâd cyfatebol sydd heb eu dynodi yn eu lleoliad.
   O fewn Ardaloedd Archeolegol Sensitif, efallai y bydd angen cynnal asesiad desg neu werthusiad maes, cyn cyflwyno cais cynllunio.

   ii. **Adeiladau Rhestredig**

   Bydd datblygiad yn cynnal neu'n gwella arwyddocâd adeiladau rhestredig. Bydd gwaith atgyweirio ac ailddefnyddio adeiladau rhestredig yn cael eu hannog. Ni ddisgwylir i addasiadau, estyniadau, newidiadau defnydd neu ddatblygiadau yn eu cyffiniau gael unrhyw effaith andwyol ar yr elfennau hynny sy'n cyfrannu at eu diddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig, gan gynnwys eu gosodiadau.

   iii. **Ardaloedd Cadwraeth**

   Caniateir datblygiad o fewn neu'n agos at ardal gadwraeth dim ond os bydd yn gwarchod neu'n gwella cymeriad neu ymddangosiad yr ardal gadwraeth, neu ei osodiad. Rhaid i bob datblygiad mewn lleoliadau o'r fath

hefyd fod o safon ddylunio uchel, rhaid iddo ymateb i nodweddion arbennig yr ardal, a rhaid iddo roi sylw penodol i:

a. **Gadw neu adnewyddu nodweddion pwysig yn union fel yr amlinellir mewn Arfarniadau Ardaloedd Cadwraeth, yn enwedig ffenestri a drysau pren, ffurf a manylion toeau, a gerddi blaen wedi'u tirlunio.**
b. **Golygfeydd pwysig, tremiau, strydluniau, amlinell toeau, coed, mannau agored, bylchau, a nodweddion eraill sy'n cyfrannu at gymeriad neu ymddangosiad yr ardal gadwraeth.**
c. **Cadw ffiniau hanesyddol arwyddocaol neu elfennau eraill sy'n cyfrannu at fath datblygu sefydledig.**
d. **Y berthynas ag adeiladau a gofodau presennol, a phatrwm datblygu.**
e. **Graddfa, uchder a mas, dyluniad a manylion pensaernïol, defnydd o ddeunyddiau, triniaeth i ffiniau, a deunyddiau ardal gyhoeddus.**
f. **Cadw ac adfer ffryntiadau ac arwyddion siop traddodiadol.**

iv. **Tirweddau, Parciau a Gerddi Hanesyddol Rhestredig**

Disgwylir i ddatblygu barchu dyluniad, cymeriad, ymddangosiad a gosodiadau Tirweddau, Parciau a Gerddi Hanesyddol Cofrestredig, a diogelu'r nodweddion hynny sy'n cyfrannu at eu cyfanrwydd a'u cydlyniad.

v. **Adeiladau Rhestredig Lleol**

Caniateir datblygiad sy'n effeithio ar adeilad rhestredig yn lleol, neu ei osodiad, dim ond lle gellir dangos ei fod yn cadw neu'n gwella ei ansawdd pensaernïol, ei arwyddocâd hanesyddol a diwylliannol, ei gymeriad a'i gyfanrwydd.

Rhoddir cyfarwyddiadau Erthygl 4 i dynnu hawliau datblygu a ganiateir sy'n ymwneud â dymchwel. Bydd rhagdybiaeth gyffredinol o blaid cadw adeiladau rhestredig yn lleol, a bydd ceisiadau sy'n cynnig eu dymchwel yn cael eu hasesu yn erbyn yr un meini prawf bras â chynigion i ddymchwel adeiladau rhestredig (gweler *Polisi Cynllunio Cymru Nodyn Cyngor Technegol 24: Yr Amgylchedd Hanesyddol*).

vi. **Asedau Treftadaeth Heb eu Dynodi**

Bydd disgwyl i gynigion sy'n effeithio ar asedau treftadaeth heb ddynodiad penodol, megis archaeoleg heb ei drefnu, strwythurau, parciau a gerddi lleol heb eu rhestru, gadw eu cyfraniad i'r cymeriad lleol.

7.240 Nod y Polisi hwn yw nodi'r meini prawf yr asesir cynigion sy'n effeithio ar asedau treftadaeth Caerdydd yn eu herbyn. Diffinnir yr asedau Treftadaeth a nodir yn y Polisi hwn

ar y Map Cyfyngiadau ac eithrio Adeiladau Rhestredig Cadw ac Adeiladau Teilwng Rhestredig yn Lleol y gellir eu gweld trwy www.cardiff.gov.uk/conservation.

Cofebion Rhestredig

7.241 Mae gwaith a fyddai'n effeithio'n uniongyrchol ar heneb gofrestredig yn gofyn am ganiatâd ymlaen llaw gan Weinidogion Cymru (Cadw). Mae hyn yn ychwanegol at unrhyw ganiatâd cynllunio sydd ei angen ar gyfer datblygu. Noda PCC Pennod 6 a Nodyn Cyngor Technegol (NCT) 24: Mae'r Amgylchedd Hanesyddol yn nodi'n glir ddatganiadau polisi rheoli datblygu cenedlaethol ar gyfer gweddillion archeolegol a dylid cyfeirio atynt yn unol â hynny.

Adeiladau Rhestredig

7.242 Unwaith y bydd adeilad wedi'i restru, bydd angen Caniatâd Adeilad Rhestredig (CARh) ar unrhyw waith a fyddai'n effeithio ar ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig yr adeilad. Mae hyn yn berthnasol i du mewn neu du allan yr adeilad, neu i strwythurau o fewn ei gwrtil. Gall hyn hefyd gynnwys gwaith na fyddai angen caniatâd cynllunio o dan ddarpariaethau'r Deddfau Cynllunio.

Mae rheoli adeiladau rhestredig yn ddarostyngedig i ddarpariaethau Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023 a'r cyngor a nodir yn NCT24. Nid oes gofyniad statudol i roi sylw i ddarpariaethau'r cynllun datblygu wrth ystyried cais am ganiatâd adeilad rhestredig. Argymhellir yn gryf bod perchnogion neu ddatblygwyr yn gofyn am gyngor cynnar gan y Cyngor cyn gwneud unrhyw waith - neu wneud unrhyw gais - am ganiatâd adeilad rhestredig. Bydd angen eglurhad a chyfiawnhad ar unrhyw waith CARh o ran pam fod y gwaith hwnnw yn ddymunol neu'n angenrheidiol, ar ffurf Datganiad o'r Effaith ar Dreftadaeth. Pan fydd gwaith yn cynnwys newidiadau neu addasiadau sylweddol, dylid dylunio a phennu cynigion mewn ymateb i asesiadau a baratowyd gan gynghorydd treftadaeth sydd â phrofiad priodol, gan fod yn rhaid deall ac esbonio'r effaith ar arwyddocâd yr ased yn llawn.

7.244 Mae Polisi HE1 yn arbennig o berthnasol yn achos datblygiad sy'n effeithio ar osodiad adeilad rhestredig neu wrth ystyried cais cynllunio cysylltiedig ar gyfer newid defnydd.

7.245 Nid oes angen caniatâd adeilad rhestredig os cynigir datblygu y tu hwnt i gwrtil yr adeilad rhestredig a'i fod ond yn effeithio ar ei osodiad. Fodd bynnag, gellir gwneud difrod sylweddol i ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol yr adeilad rhestredig os yw datblygiad o'r fath yn ansensitif o ran dyluniad, graddfa neu osodiad. Mae gosodiad adeilad rhestredig yn aml yn nodwedd hanfodol o'i gymeriad; yn diffinio'r modd y caiff ei brofi o fewn ei gyd-destun. Er mai golygfeydd o a thuag at ased hanesyddol yw'r ffactorau mwyaf amlwg yn aml, gall effeithiau gynnwys elfennau llai diriaethol megis swyddogaeth, canfyddiadau synhwyraidd neu gysylltiadau hanesyddol, artistig, llenyddol a golygfaol. Efallai y bydd eu gosodiad wedi'i gyfyngu i'r amgylchoedd cyfagos, ond gall ymestyn am bellter sylweddol. Gallai datblygiad arfaethedig effeithio ar erddi neu barcdir tŷ mawr, nodweddion gwledig ffermdy neu osodiad stryd adeilad trefol sy'n ffurfio elfen weledol

bwysig o'r stryd honno. Mae Polisi HE1 yn ei gwneud yn ofynnol i gynigion datblygu roi ystyriaeth lawn i osodiad unrhyw adeilad rhestredig yn y cyffiniau a bod datblygwyr yn dangos na fydd y gosodiad yn cael ei niweidio.

7.246 Pan wneir ceisiadau cynllunio ar gyfer newidiadau defnydd adeilad rhestredig, bydd y Cyngor yn disgwyl i ymgeiswyr ddangos sut y lluniwyd eu cynigion o fewn cyd-destun nod PCC i adnabod y defnydd hyfyw gorau sy'n gydnaws â chymeriad a gosodiad yr adeilad rhestredig.

Ardaloedd Cadwraeth

7.247 Ceir cyfres o Arfarniadau Ardaloedd Cadwraeth (AAC – i'w cael yn www.caerdydd.gov.uk/cadwraeth) i ddarparu sylfaen gadarn ar gyfer rheoli cynigion datblygu, ac ar gyfer datblygu mentrau i warchod a gwella pob ardal gadwraeth, yn unol â chyngor yn PCC a NCT24. Wedi'i fabwysiadu yn dilyn ymgynghori lleol helaeth, mae'r AACau yn disgrifio cymeriad arbennig a diddordeb hanesyddol pob ardal, ac yn rhoi gwybodaeth am y rheolaethau sydd ar waith.

7.248 Mae angen ystyried canfyddiadau'r AACau yn llawn wrth ddatblygu cynigion ac ystyried effeithiau. Pan fo angen Datganiad Dylunio a Mynediad, dylai hwn egluro'n glir sut mae'r datblygiad yn cadw neu'n gwella'r ardal gadwraeth. Argymhellir bod ceisiadau disgresiwn am gyngor cyn gwneud cais yn cael eu gwneud o ran dymchwel neu ddatblygu o fewn ardal gadwraeth.

7.249 Mae rheolaethau penodol sy'n ymwneud ag anhedd-dai yn bodoli ym mhob ardal gadwraeth yng Nghymru, gyda chyfarwyddiadau Erthygl 4 ychwanegol sy'n benodol i'r ardal yn cyfyngu ymhellach ar lawer o fân newidiadau a fyddai fel arfer yn cynrychioli datblygu a ganiateir. Mae'r rhain i'w gweld yn www.caerdydd.gov.uk/cadwraeth. Mae rheolaethau o'r fath yn cyfyngu gwaith i lawer o nodweddion o ddiddordeb, gan gynnwys simneiau, toeau, tramwyfeydd, waliau terfyn a gallant gynnwys paentio.

7.250 Mae ffenestri a drysau yn aml yn gwneud cyfraniad sylweddol at gymeriad ardal gadwraeth. Dylid cadw ffenestri gwreiddiol (neu gopïau agos ohonynt) a'u trwsio lle bo hynny'n bosibl. I ddiwallu'r gofyniad statudol i gadw neu wella, dylai ffenestri newydd adlewyrchu'n gywir ddeunyddiau, arddull, meintiau a dulliau agor y rheiny a osodwyd yn wreiddiol yn yr eiddo. Fel arfer ni chefnogir disodli ffenestri pren, llithr, dalennog neu ffenestri adeiniog cynnar gwreiddiol / traddodiadol am fersiynau uPVC neu alwminiwm. Dylid cadw drysau a fframiau pren gwreiddiol. Yn gyffredinol, ni chefnogir amnewid drysau am rai GRP, UPVC neu ddeunydd cyfansawdd. Dylid cadw manylion cynteddau a phaneli drysau gwydr lliw wedi'u sgythru, gweadog, 'patrwm rholio'.

Ardaloedd Archeolegol Sensitif

7.251 Mae pedair Ardal Archaeolegol Sensitif wedi eu hadnabod yng Nghaerdydd. Pwrpas y dynodiad anstatudol hwn yw cynorthwyo'r rhai sy'n cynllunio datblygiad mewn ardaloedd lle mae adnodd archeolegol hysbys, neu lle mae'n debygol y byddai

gweddillion yn sensitif i bwysau datblygu. Mae'r CCA Archaeoleg ac Ardaloedd Archeolegol Sensitif yn rhoi arweiniad a gwybodaeth bellach.

Tirweddau, Parciau a Gerddi Hanesyddol Rhestredig

7.252 Rhaid ystyried parciau a gerddi cofrestredig yn llawn pan wneir cynigion datblygu sydd naill ai'n effeithio arnynt yn uniongyrchol neu'n effeithio ar eu gosodiad. Mae Cadw yn ymgynghorai statudol ar gyfer ceisiadau cynllunio sy'n effeithio ar barciau a gerddi hanesyddol cofrestredig, neu eu gosodiadau.

7.253 Mae Gwastadeddau Gwynllŵg (yn rhannol yng Nghaerdydd) ar restr ymgynghorol Cadw - Cofrestr Tirweddau Hanesyddol yng Nghymru. Mae'r dynodiad hwn yn ceisio cydnabod gwerth tirweddau hanesyddol a chodi ymwybyddiaeth o'u pwysigrwydd. Mae'r dynodiad anstatudol hwn yn cynnig gwybodaeth er mwyn helpu i sicrhau bod cymeriad hanesyddol y dirwedd yn cael ei gynnal, a lle mae newid yn cael ei ystyried, bod hynny ar sail gwybodaeth.

Adeiladau Rhestredig Lleol o Ddiddordeb Pensaernïol neu Hanesyddol ac Asedau Treftadaeth heb eu dynodi

7.254 Mae llawer o adeiladau, strwythurau ac olion archeolegol nad ydynt yn bodloni'r meini prawf arbennig iawn i haeddu eu rhestru neu eu cynnwys ar y rhestr genedlaethol statudol ond sydd serch hynny o werth i hunaniaeth y ddinas, am eu cyfraniad at gymeriad adeiledig lleol a/neu gysylltiadau cymdeithasol a hanesyddol.

7.255 Mae treftadaeth a diwylliant yn agweddau cymdeithasol pwysig sy'n cyfrannu at greu lleoedd lle mae pobl eisiau byw a gweithio. Gall asedau hanesyddol greu canolbwyntiau ac maent yn ddefnyddiol wrth adnabod y nodweddion brodorol hynny mewn ardal sy'n creu lleoedd unigryw. Mae adfer ac ailddefnyddio hefyd yn egwyddorion sylfaenol datblygu cynaliadwy. Mae adeiladau sefydlog yn cynrychioli buddsoddiad o ran deunydd, ynni ymgorfforedig, a charbon ymgorfforedig, na ddylid ei anwybyddu. Mae'r gwaith o'u symud, eu gwaredu a gwaith dilynol ar safleoedd yn gofyn am dreulio ynni a charbon pellach, a chreu gwastraff.

7.256 Gellir nodi'r asedau hyn yn rhestr adeiladau o werth lleol y Cyngor, a ymgorfforir yn y cofnod archeolegol nad yw'n rhestr ffurfiol a gynhelir gan Ymddiriedolaeth Archeolegol Morgannwg Gwent, neu efallai na fyddant wedi'u cofrestru na'u rhestru eto, ond gallent fod yn deilwng o gael eu cadw o hyd oherwydd eu cyfraniad at gymeriad neu hunaniaeth leol.

7.257 Bydd y Rhestr Leol o Adeiladau o Ddiddordeb Pensaernïol neu Hanesyddol yn cael ei hadolygu yn ystod cyfnod y cynllun. Er nad yw cael eu cynnwys ar y rhestr leol yn rhoi unrhyw ddiogelwch awtomatig ychwanegol i'r adeiladau ar hyn o bryd, bwriad Polisi HE1 yw sicrhau bod ystyriaeth lawn yn cael ei rhoi i gadw adeiladau o'r fath, fel rhan o warchod a gwella hunaniaeth arbennig Caerdydd. Er mwyn galluogi i newid gael ei ystyried a'i reoli'n briodol o fewn y broses rheoli datblygu, caiff cyfarwyddiadau Erthygl 4 eu gwneud

i ddileu hawliau arferol datblygiadau a ganiateir sy'n ymwneud â dymchwel neu addasiadau, lle bo'n briodol.